

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки РДГУ

Випуск 25

Рівне
Видавець О. Зень
2014

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. – Рівне: О. Зень, 2014. – 313 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Троян Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Фісанов Володимир, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугаєва Людмила, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

*Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.*

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники.

Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 28 листопада 2014 р.

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ.
тел. 0-362-22-59-01
isfconf@mail.ru

Таким образом, в ходе Февральской революции в Одессе, как и в других городах Украины, сложились благоприятные условия для создания и деятельности белорусских организаций. Особенно активную деятельность в Одессе в конце 1917 – начале 1918 гг. развернули такие белорусские организации как Белорусская войсковая рада, Белорусская войсковая комиссия и «Белорусский гай», которые проделали большую и необходимую работу по формированию национальных воинских частей на Румынском фронте, защите интересов беженцев-белорусов и коренного белорусского населения, проживавшего в городе Одессе.

Источники и литература

1. Законы и распоряжения о беженцах. Вып.1. – Москва, 1916.
2. НАРБ. – Ф.325. – Оп.1. – Д.10.
3. НАРБ. – Фонд.325. – Оп. 1. – Д.21.
4. НАРБ. – Фонд. 325. – Оп. 1. – Д. 32.
5. НАРБ. – Фонд 325. – Оп. 1. – Д. 193.
6. НАРБ. – Фонд. 1440. – Оп. 3. – Д. 210.
7. Сакович А. Беларусь у Адэсе / А.Сакович // Веда (Нью-Йорк). – 1952. - №5. – С.153-158.
8. Сташкевич Н.С. Приговор революции: крушение антисовьетского движения в Белоруссии: 1917 – 1925 / Н.С.Сташкевич. – Минск: Издательство «Университетское», 1985. – 304 с.

УДК 94:321.02 (477.8)

I. Левчук

ВЕКТОРИ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД «ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК»

У статті розкрито особливості формування і діяльності польського жіночого руху. На прикладі «Громадського об'єднання працюючих жінок» визначено роль польського жіноцтва у суспільно-політичному житті на західноукраїнських землях. Проаналізовано статут та інші програмні документи об'єднання, визначено основні завдання та методи його діяльності.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, «Громадське об'єднання працюючих жінок» (ZPOK), жіноцтво, благодійні акції.

The article describes the features of the formation and activities of the Polish women's movement. For example, «The Unity of working women» the role of Polish women in public and political life at western ukrainian lands. Analyzed the statute and other program documents the association, the main tasks and methods of work

Keywords: the Second Polish Republic, The Unity of working women (Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, ZPOK), women's, charity events.

Становлення польського жіночого руху відбувалося в час політичної мобілізації різних народів Східної Європи, які прагнули побудувати свої національні держави. Воно припало на злам XIX–XX ст. і відбувалося в особливий суспільно-політичний атмосфері, котра визначалася фактом розчленування Речі Посполитої Пруссією, Австро-Угорською та Російською імперіями. На теренах останньої здійснювалася особлива політика щодо католицької церкви. Зокрема – заборонялася діяльність чернечих жіночих орденів. Це стало причиною появи таємних жіночих релігійних громад.

Однією з перших речників ідей їх створення стала Ц. Плятер-Жиберик: у 1833 р. вона створила у Варшаві ремісничий заклад для дівчат. У ньому навчали не лише практичним навикам – пошиттю суконь, а й релігійним канонам. У 1907 р. Ц. Плятер-Жиберик, К. Прочек та М. Кленевська стали організаторами «Католицького союзу польських жінок» [3, с. 144]. Кількома роками раніше – у 1895 р. – заможна дворянка М. Кленевська ініціювала постання організації «Об'єднане товариство поміщиць». Його учасниці прагнули допомогти тим своїм «сестрам», що проживали в селах. Реалізуючи цей намір, дворянки читали лекції з медицини та гігієни. У 1906 р. ними відкрито школу. Її ініціатори прагнули не тільки сприяти навчанню селянок, розширенню їхнього світогляду, а й стимулювати адекватне часу розуміння свого призначення в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з окремими аспектами дослідження польського жіночого руху, недостатньо відображені в працях сучасних українських дослідників (приклад нечисленних таких розвідок – стаття О. Ніколаєнко [3]). Тим часом діяльність жіночих організацій польок стала предметом особливого зацікавлення сучасників починаючи з часу їх постання (напр., дослідження Ю. Холодецького [2]). Вивчення роботи цих інституцій здійснювалося і в подальшому: праці М. Сівеца [8], Й. Дуфрат [5], М. Півоварчук [4]. В Україні ж численні питання, що пов'язані з діяльністю польського жіночого руху, його роллю та місцем у міжвоєнному суспільстві й надалі залишається без належної уваги.

Метою дослідження є виявити особливості діяльності «Громадського об'єднання працюючих жінок» на західноукраїнських землях. Відповідно до мети, поставлено такі **завдання:** дослідити особливості його діяльності в час парламентської демократії та становлення й посилення авторитаризму в Другій Речі Посполитій; проаналізувати позицію «Громадського об'єднання працюючих жінок» що до національних меншин; визначити основні вектори діяльності польських жіночих товариств і досліджуваного Об'єднання зокрема.

Виклад основного матеріалу. Кінець XIX ст. став часом постання низки польських жіночих організацій. Ця тенденція чітко простежується на регіональному рівні. Так, на початку XX ст. в Галичині діяли такі польські товариства релігійного спрямування: «Kola Pan» (Кола Пан), що створене при католицьких благодійних товариствах; «Katolickij Związek Kobiet Polskich» (Католицький союз польських жінок), який, згідно статуту, що затверджений 1906 р., ставив перед собою подвійну мету: допомагати своїм учасницям в ознайомленні з суспільними особливостями Галичини і залучити польських жінок до спільної праці над соціальним відродженням рідного краю на засадах католицизму; «Katolickij Związek Polek we Lwowie» (Католицький союз польок у Львові), котрий також будовав свою діяльність на релігійних засадах і обстоював державницьку політичну позицію.

Жіночі організації створювали зазвичай заможні польки. Вони виявляли високий рівень національної самосвідомості: обстоювали відновлення власної держави, прагнули надавати допомогу представницям своєї національності. Завдяки ініціативності таких жінок наприкінці XIX ст. постало ще кілька організацій. Так, 1897 р. в Кракові засновано жіночу організацію взаємодопомоги «Товариство католицьких служниць імені святої Зіти»; впродовж 1886–1905 рр. діяла організація «Коло жінок Королівства і Литви» (його головне завдання – поширення освіти серед населення) [3, с.145].

На початку XX ст. на польських землях оформлюється суффражистський рух, що зародився в Англії наприкінці XIX ст. В той час у Варшаві відкриваються читальні зали для жінок, де можна було ознайомитись із закордонною пресою, дізнатись про досягнення жіночого руху в світі.

Головна мета суффражистського руху – надання політичних прав жінкам – сприяла популяризації цієї мети в польському середовищі. На заваді реалізації цієї благаї мети стала Перша світова війна. В ті роки частина польок виявляла високу політичну культуру: вони були частиною тих сил, котрі відстоювали право польок на власну державу. Найвідомішими жіночими товариствами в роки війни були: «Об'єднання польських жіночих християнських організацій», яке очолювала княгиня Елеонора Любомирська, та «Ліга жінок Галичини». Лідер останньої в Галичині С. Морачевська в той час заявляла, що польки повинні створити в тилу іншу армію – армію жінок, яка має матеріально і морально допомагати військовим на фронтах і їхнім родинам, а також підтримувати бойовий дух у суспільстві. «Ліга, – писала С. Морачевська, – це друга армія. Перша наносить рани, друга їх лікує» [1, с. 253].

Такі меседжі активізували частину польок. Це стало особливо очевидним у час, коли закладалися підвалини польської державності. Так, скажімо, вони брали участь в польсько-українській боротьбі за Львів у листопаді 1919 р. Тогочасний дослідник польського жіночого руху Йозеф Холодецький зазначав: «...завдяки злагоженій роботі польських жінок, під проводом Олександри Бітшан-Загурської, зорганізувавшись у загони і з карабінами в руках, [вони] відстояли м. Львів» [2, с. 23].

Після відновлення Другої Речі Посполитої й надання громадянам рівноправ'я незалежно від статі, найвпливовішими польськими жіночими організаціями були: «Національна організація жінок» (Narodowa Organizacja Kobiet – NOK), «Об'єднання польських християнських товариств», «Громадське об'єднання працюючих жінок» (Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet – ZPOK),

«Організація залучення жінок до оборони краю» (Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju), «Кола Польок» (Kola Polok), «Ліга польських жінок за мир і свободу» (Polska Liga Kobiet Pokoju i Wolności), «Польське товариство жінок з вищою освітою» (Polskie Stowarzyszenie Kobiet z Wyzszszym Wykształceniem).

Помітну роль серед вищезазначених організацій відіграло «Громадське об'єднання працюючих жінок» (далі – ZPOK). Воно засноване 1928 р. у Варшаві відомою суспільно-політичною діячкою З. Морачевською. ZPOK, яке сприяло втіленню у життя санаційних ідей Ю. Пілсудського, підтримувало принцип рівноправ'я жінок та чоловіків у суспільно-політичному житті, виступало за надання можливості жінкам займатися посади в державних органах влади. До основного проводу ZPOK входили: Зоф'я Дашинська-Галінська, Броніслава Длуська, Галина Ярошевічова і Ванда Твардова [5]. «Громадське об'єднання працюючих жінок» популяризувало свої ідеали через друковані видання «Prasa Obywatelska», що виходила двічі на місяць упродовж 1928–1939 рр., і тижневик «Prosta Droga», котрий видавався з 1930 р. до 1939 р.

Головний ідеолог і керівник ZPOK З. Морачевська народилася 4 липня 1873 р. в Чернівцях. Зростала майбутня суспільно-політична діячка і одна з перших представниць жіноцтва в сеймі Польщі в родині інтелігентів (батько Роман Гостковський був професором Львівської політехніки). Дитинство З. Морачевської пройшло у Львові. Згідно суджень Йоан Дуфрат, ідейні та патріотичні погляди майбутньої очільниці ZPOK почали формуватись у 12-ти річному віці, коли вона навчалась у школі для дівчат Вікторії Недзільковської [7, с. 341]. У 1896 р. Зоф'я одружується з Єнджеєм Морачевським, котрому судилося зайняти пост прем'єра Польщі у 1918 р.

З початку ХХ ст. З. Морачевська демонструвала активну громадську позицію: входила до Польської соціал-демократичної партії Галичини, займалась громадською працею, читала лекції з польської історії, географії та літератури працюючим жінкам. На початку 1900-х років створює в Стрию, куди переїжджає на проживання, жіночі організації «Союз жінок» та «Праця». В роки Першої світової війни вона очолює Лігу жінок Галичини та Сілезії, яка після переїзду З. Морачевської до Кракова входить до складу Польської Ліги жінок (станом на 1916 р. її членами були понад 16 тис. чол.) [5]. У листопаді 1918 р. З. Морачевська переїздить у Варшаву і вступає до Польської Соціалістичної партії.

Після травневого перевороту 1926 р. і приходу до влади Ю. Пілсудського, вона очолює Демократичний виборчий комітет польських жінок, котрий в березні 1928 р. перейменовано в «Громадське об'єднання працюючих жінок». Невдовзі після постанови воно стало одним із найпопулярніших та наймасовіших у Другій Речі Посполитій. Показником цього є кількість членів об'єднання: вже в 1930 р. ZPOK налічувало 30 тис. учасниць [7, с. 351]. Завдяки енергійній роботі З. Морачевської представниці цієї громадської організації були делеговані до складу урядових делегацій на Конференції роззброєння в Женеві 1932 р. ZPOK співпрацювало з Міжнародним союзом рівноправності і суспільно-політичної праці жінок, Міжнародною Радою жінок в Женеві.

Головним програмним документом «Громадського об'єднання працюючих жінок» був статут (затверджений 25 травня 1928 р. у Варшаві), який віддзеркалював основні його постулати та завдання. Згідно цього документу, головні цілі ZPOK були такими: відродження могутності Польщі, демократизація суспільно-політичного життя, забезпечення впливу на нього жінок. Способи реалізації поставлених цілей, як і у випадку більшості жіночих організацій, полягали у створенні опікунських будинків для жінок та дітей, відкритті клубів, читальень, дитячих садочків, видавництва праць присвячених жіночим справам та іншої друкованої продукції [16].

Імовірно, на місцях спектр засобів поставлених цілей розширювався. Так, у статуті відділу ZPOK у Луцьку, що затверджений у 1931 р., до вищезазначених способів діяльності додавались ще два: створення культурних установ (театрів, організація хорів) та боротьба з алкоголізмом і проституцією. Засобом досягнення бажаної мети трактувалося створення безалкогольних кафе, заснування чайних, відкриття клінік психологічної допомоги [17, с. 1-8]. Це засвідчує той факт, що в місцевому товаристві виникло розуміння надання не лише матеріальної допомоги суспільству, а й психологічного та духовного супроводу, піклування про фізичне здоров'я волинян.

Упродовж свого існування ZPOK створив широку мережу філій та відділів у різних регіонах, зокрема – на західноукраїнських землях. Так, з першого ж року діяльності цієї громадської організації її відділ постав у Луцьку. Очолювала його Юлія Юзевська. Членами ZPOK у центрі Волинського воєводства були здебільшого представниці міської інтелігенції та заможні селянки (всього – 100 чол.) [9, с. 9].

Щонайменше по одному відділу ZPOK діяло в кожному з 11 повітів Волинського воєводства. Головну увагу його члени приділяли допомозі малозабезпеченим сім'ям, дітям-сиротам. У кожному повіті відкривались безкоштовні ідальні, дитячі садки. Кошти на ці цілі збирали на благодійних концертах і творчих вечорах.

Згідно оцінки органів влади, станом на 1934 р. ZPOK стало найважливішим у воєводстві у порівнянні з іншими жіночими організаціями [10, с. 2]. Станом на 1938 р. у м. Дубно діяло 4 осередки об'єднання, в Горохові – 2, Кременці – 4, Костополи – 4, Ковелі – 13, Любомелі – 3, Луцьку – 4, Рівному – 2, Сарнах – 4, Здолбунові – 7, Володимирі – 7 [11, с. 38-39]. Якщо порівняти цю кількість відділів безпосередньо напередодні Другої світової війни із даними початку 1930-х рр., то особливої різниці не спостерігаємо.

Члени ZPOK виявляли значну активність в реалізації сповідуваних цілей. Це підтверджується здобутками діяльності об'єднання. Так, у 1936 р. у Дубнівському повіті відкрито музичні курси для молоді, надано необхідний одяг сотні дітей, створено табір для школярів під час зимових канікул. У Горохівському повіті постав дошкільний заклад для 150 дітей, найбільшим з них надано 30 комплектів зимового одягу. Понад сотні дітей надано теплий одяг та предмети першої необхідності в Здолбунівському повіті. У Володимирському повіті організовано курси крою та шиття для жінок і дитячий садочок для 40 малюків [12, с. 45].

Не можна оминути увагою й інших статистичних даних: впродовж 1933 р. завдяки роботі секції Опіки над дітьми (її очолювала дружина волинського воєводи Юлія Юзевська) «Громадського об'єднання працюючих жінок» допомогою надано 18 тис. дітей. Безкоштовні кухні для дітей видали 17363 обіди в Луцьку, 15330 – в Кременці, 18543 – у Дубно, 14400 – у Володимирі та інших місцях [13, с. 2].

Реалізація таких масштабних проектів актуалізувала питання фінансових ресурсів. Відтак представниці об'єднання апелювали до населення і просили допомоги у всіх небайдужих. Одне з таких звернень починається абрєвіатурою SOS – сигналу про порятунок, який мав мобілізувати волинян на допомогу в організації безкоштовної ідальні для дітей у Луцьку (1933 р.). «Пару ложок супу і трохи будь-якої каші, стверджувалося в ньому, – не завдасть великого збитку господарству, а досить часто врятує не одну дитину від голодної смерті» [14, с. 8]. Таким був головний меседж, адресований польськими жінками мешканцям міста.

Піклувалось товариство і про сільських жителів Волині: організовувались лікувально-профілактичні акції в сільській місцевості, читались лекції для жінок (тематика – піклування за дітьми та хворими, профілактика захворювань). Проводились дво- і триденні курси гігієни. Проводилися і культурні заходи: театральні вистави, концерти (в грудні 1933 р. в с. Маневичі Луцького повіту на прохання відділу ZPOK виступила, напр., примадонна варшавської опери, співачка зі світовою славою Ванда Вермінська) [15, с. 8].

Численні соціальні проекти – важливий фактор, який сприяв популяризації ідей, котрі сповідував ZPOK, серед населення Польщі. Станом на вересень 1933 р. об'єднання налічувало (окрім 180 сілезьких груп, об'єднаних у «Товариство польок в Катовіцах») 812 відділів, що діяли в Другій Речі Посполитій. Про потенціал об'єднання свідчить той факт, що на початку 1930-х рр. представниці ZPOK брали участь у виборах до місцевих рад у Познанському, Поморському та Станіславському воєводствах [18, с. 3].

У 1933 р. у ZPOK відбувається розкол. Криза в лоні об'єднання зумовлювалася суспільно-політичними процесами в країні. Зокрема ж, неприйняттям частиною членів ZPOK антидемократичної політики влади.

Опозиційне тодішній владі середовище в лоні об'єднання очолила З. Морачевська, яка, спільно з однодумцями, вийшла з товариства. В той час засновниця ZPOK наголошувала: організація мала бути «школою демократії» і не може стати інструментом політики уряду. «Я завжди стою за свободу совісті і переконань як найціннішого скарбу вільного громадянина у відродженій Польщі» [7, с. 351]. Це слова з останнього виступу З. Морачевської як очільниці ZPOK. Ті, хто залишився в товаристві, підтримували політику влади, яка з прийняттям нової конституції Польщі у квітні 1935 р. стала авторитарно-президентською.

Після розколу ЗРОК, у вересні 1934 р. відбувся його Надзвичайний вільний з'їзд. На цьому форумі ухвалено Ідейну Декларацію, якою конкретизовано основні завдання товариства. Зокрема, задекларовано, що в подальшому воно послуговується гаслом «Держава понад усе». ЗРОК також проголосив підтримку того курсу, який реалізовувався Ю. Пілсудським.

Ідейна декларація надала своїм членам свободу віросповідання, проголосила, що плекає у них такі якості, як абсолютна правдивість, відвага, почуття особистої та колективної відповідальності, шанування людської гідності. Реалізацію прав жінок товариство вбачало в послідовному виробленні в суспільстві розуміння їх можливостей працювати за фахом та органах влади. Останній пункт Ідейної Декларації проголошував: ЗРОК спрямовує зусилля своїх членів на те, щоб забезпечити краще життя прийдешнім поколінням [6].

Отже, аналіз програмних документів ЗРОК засвідчує, що основні його цілі та завдання впродовж 1928–1934 рр. не зазнали суттєвих змін. Хоча у Декларації, на відміну від статуту, конкретно прописано ставлення товариства до центральної влади та того курсу державної політики, що реалізовувалася Ю. Пілсудським. Важливим компонентом Ідейної Декларації стало проголошення ЗРОК його позитивного ставлення до національних меншин. Це відбулося в той час, коли декларації влади нерідко розходилися з суспільною практикою (згадаймо, бодай, акцію ревіндикації та зростання антисемітизму в країні).

Прагнучи досягти задекларовані в програмних документах цілі, ЗРОК реалізовував численні акції. Традиційним було, зокрема, благодійництво, яке здійснювалося за підтримки польської влади. Так, на початку 1933 р. об'єднання жінок провело ряд акцій матеріальної допомоги найбіднішим жителям Волині, забезпечило їх теплими речами, створило табори для дітей на час зимових канікул.

Такі акції проводилися і в інших воєводствах Польщі. Завдяки їхнім старанням були відкриті притулки для дітей у Тернополі, Луцьку та Лодзі. Успіхам ЗРОК сприяло зростання його членів, створення нових осередків об'єднання (зокрема, на зламі 1932–1933 рр. – у Лодзькому, Познанському і Поморському воєводствах), з одного боку, та підтримка влади, з другого.

Такий статус-кво зумовлювався політичною позицією ЗРОК. Його члени проводили лекції та семінари на суспільно-політичну тематику, прагнули сприяти реалізації владного задуму щодо формування громадянськості національних меншин, зокрема – українців. Представниці об'єднання, напр., 10 листопада 1936 р. організували надзвичайне зібрання з нагоди святкування 18-річчя незалежності Польщі в м. Сарни Рівненського повіту [19, с. 9].

Свідченням глибини національно-патріотичних почуттів учасниць ЗРОК на Волині є їхня участь 50-ти делегаток у Віленських урочистостях, пов'язаних із похованням серця маршала Ю. Пілсудського і праху його матері у Вільно [20, с. 5].

То ж не дивно, що представники владних структур у той чи інший спосіб демонстрували позитивну оцінку роботи ЗРОК: у вересні 1934 р., напр., прем'єр-міністр Польщі Маріян Зиндрам-Косцялковський брав участь в організованому в Луцьку учасницями об'єднання чаюванні [21, с.2].; у 1936 р. керівник Волинського воєводства Генрік Юзевський пожертвував луцькому осередку ЗРОК 25 злотих [22, с. 2].

Незважаючи на те, що «Громадське об'єднання працюючих жінок» здійснювало різновекторну діяльність, основну увагу воно приділяло матеріальній допомозі та духовній опіці населення. Це опосередковано підтверджується структурою Головної Управи ЗРОК: поруч із відділами закордонних справ, господарські, політичні (участь жінок у виборах до міських рад) і навіть військові питання. Особливої уваги заслуговує обговорення в 1930-х рр. питання можливості проходження жінками військової підготовки. Свідчення цьому – стаття, що опублікована в листопаді 1930 р. у «Газеті Львівській». Автор констатує не тільки певні регламентні питання проекту служби жінок (вона мала розпочинатися з 18-річного віку й тривати півтора роки (перші шість місяців відводилися теоретичній підготовці, рік – практичній), а й зауважує: безпосередня реалізація проекту сприятиме посиленню держави на випадок війни [23, с. 7].

Організація, котра реалізовувала численні благодійні заходи, освітні проекти, потребувала значного фінансового забезпечення. Кошти, які отримувало «Громадське об'єднання працюючих жінок» надходили з різних джерел. Так, на початку 1934 р. організація отримала 232.112 злотих. З них 151.995 зл. – це державні субсидії, 6 тис. зл. – пожертви, несталі доходи – 19 тис. зл., членські внески – 7 тис. зл.; решта коштів отримана від прочитання лекцій та проведення курсів [26, с.4]. Таким чином стає зрозумілим те, що здебільшого саме завдяки державній підтримці організація мала змогу виконувати поставлені перед собою завдання.

У другій половині 1930-х рр. у Польщі поширюється антисемітизм, причинами чого був расизм і пов'язаний з ним антисемітизм гітлерівської Німеччини, з одного боку, єврейсько-арабська війна в Палестині, з другого. ЗРОК виступав проти антиєврейської істерії. Так, напр., на сторінках його друкованого органу «Prasa Obywatelska» в 1936 р. опубліковано статтю «Antysemityzm», авторка якої наголошує на необхідності недопущення даного явища у Польщі. Головним обов'язком батьків та вихователів вона вважає пояснення дітям права індивіда на життя. Євреї як громадяни Польщі, стверджує вона, є рівноправними і заслуговують на повагу. Піднесення розвитку як польської, так і єврейської освіти й культури, наголошувала авторка статті, позитивно вплине на співжиття різних націй і зміцнення Польщі [24, с. 1-2].

Як помітний суб'єкт громадсько-політичного життя в Другій Речі Посполитій, ЗРОК співпрацював з іншими організаціями. Зокрема, з «Товариством жінок з вищою освітою». Хоча цілі цих двох товариств почасти не співпадали («Товариство жінок з вищою освітою» актуалізувало завдання врегулювання жіночих питань, а ЗРОК наголошувало на імперативі служінню державі), їхня взаємодія зумовлювалася спільністю сповідуваних ними цілей [8].

З початком Другої світової війни «Громадське об'єднання працюючих жінок» припинило своє існування. Однією з останніх акцій, проведених цим об'єднанням, була допомога польським солдатам. 17 серпня 1939 р. з ініціативи ЗРОК у Луцьку під керівництвом воєводи Новаківської відбулось зібрання для обговорення питання надання допомоги Луцькому воєнному гарнізону. Задля цього ухвалено збір коштів. Здійснивши цю акцію в співпраці з організаціями і товариствами поляків, що діяли в Луцьку (зібрано 950 зл.), тамтешньому гарнізону 19 серпня 1939 р. передано 40.000 сигарет [24, с. 4].

Отже, діяльність «Громадського об'єднання працюючих жінок» засвідчила його вагомий роль у суспільно-політичному житті міжвоєнної Польщі та на західноукраїнських землях зокрема. Такий висновок зумовлений передусім тим, що 11-ти річна робота ЗРОК суттєво сприяла розвитку жіночого руху в країні, формуванню нового світогляду жіноцтва.

«Громадське об'єднання працюючих жінок» репрезентувало державницько-патріотичну позицію, виступало за демократизацію суспільства. Відтак зростання авторитаризму в суспільно-політичному житті Польщі зумовило його розкол, який, проте, не скоригував проурядового курсу, якого повсякчас дотримувалися члени ЗРОК.

Незважаючи на те, що така позиція протиставляла «Громадське об'єднання працюючих жінок» українцям, котрі прагнули відродження своєї національної держави, його просвітницька й благодійницька робота заслуговує поваги. Адже допомагаючи дітям-сиротам вони не поділяли їх на «своїх» і «чужих».

Упродовж всього свого існування об'єднання не змінило своїх засадничих ідей і принципів. У політичній царині – де-факто беззастережна підтримка позиції центральної влади, сповідувана завдання зміцнення Польської держави, а водночас – обстоювання гармонізації взаємин між поляками, українцями та євреями; у суспільній – підтримка і допомога всім знедоленим; у духовній та культурній – сприяння розвитку особистості людини, з одного боку, піднесенню польської культури, з другого.

Джерела та література

1. Гон М. Забезпечення прав етнічних меншин у другій Речі Посполитій / М. Гон // Філософія. Педагогіка. Суспільство. Збірник наукових праць РДГУ. – Рівне, 2011. – Вип. 1. – С. 251-263.
2. Chłodecki J. Kobieta polska w obronie ojczyzny / J. Chłodecki. – Lwow, 1919. – 24 s.
3. Ніколаєнко О. Жіночий рух у Польщі на початку ХХ ст. / О. Ніколаєнко // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 11. – С. 143-149.
4. «Wychowanie w Rodzinie» t. VII (1/2013) Mirosław Piwowarczyk. Uniwersytet Wrocławski, Polska Działania Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet na rzecz pomocy rodzinie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://www.wwr.uni.wroc.pl/articles_pl/Tom_007_Art_013_Mirosław_PIWOWARCZYK.pdf (pol.).[dostęp 2014-07-11].

5. Moraczewska Zofia Demokracja dla kobiet. Joanna Dufraj. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://www.feminoteka.pl/muzeum/readarticle.php?article_id=29 (pol.). [dostęp 2014-07-11].
6. Związek Pracy Obywatelskiej Kobiety: Deklaracja ideowa przyjęta w dn. 30. IX 1934 r. przez Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatek Z. P. O. K. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/doccontent?id=2837&from=FBC> (pol.). [dostęp 2014-08-11].
7. A biographical dictionary of women's movements and feminisms : Central, Eastern, and South Eastern Europe, 19th and 20th centuries. F. de Haan, K. Daskalova, A. Loutfi. – Budapest; New York: CEU Press/Central European University Press, 2006 – 645 s.
8. Michał Siwiec – Polskie Stowarzyszenie Kobiety z Wyższym Wykształceniem [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://wadoviana.eu/wp-content/uploads/2014/05/Zapomniane-Stowarzyszenie-M.-Siwiec-Cielebon.pdf> (pol.). [dostęp 2014-08-11].
9. Луцкое поветовое староство г. Луцк. Отдел безопасности. Сведения о наличии партий и культурно-просветительных организаций на Волыни и об участии их в выборах. – Державний архів Волинської області (далі ДАВО), ф 36, оп. 13, спр. 684, с. 1-13.
10. Волинское восводское управление государственной полиции г. Луцк. Следственный отдел. Квартальные отчеты о деятельности союзов и товариществ на территории Волинского восводства. – 1 февраля 1934 г. – 9 января 1935 г. – ДАВО, ф1, оп. 2, спр. 5036, с. 1-82.
11. Ровенское поветовое староство. Секретно. Заявления жителей повета и организаций о выдаче им разрешений на право проведения сбора денежных средств пострадавших от пожара, сиротам и другим лицам, переписка с Волинским восводским управлением по этому вопросу. – 5 августа 1938 г. – 14 июня 1939 г. – ДАРО, ф. 30, оп. 18, спр. 2871, с. 1-116.
12. Прокуратура Рівненського окружного суду. Огляд Волинського восводського управління про діяльність політичних партій. – 2 січня 1936 р. – 21 вересня 1936 р. – ДАРО, ф33, оп. 4, спр. 78, с. 1-155.
13. Reprezentacyjny bal ZPOK // Wołyń. – 1934. – 11 lutego. – S. 2.
14. Apel ZPOK // Wołyń. – 1933. – 26 lutego. – S. 8.
15. Wanda Wermínska w Maniewiczach // Wołyń. – 1933. – 17 grudnia. – S. 8
16. Статут Громадянського об'єднання працюючих жінок. – ДАРО, ф. Статуту, інв. № 142.
17. Луцкое поветовое староство г. Луцк. Отдел безопасности. Устав «Союза гражданского труда женщин». – 1931 г. – ДАВО, ф. 36 оп. 13 а, спр. 514, с. 1-27.
18. Волинское восводское управление государственной полиции г. Луцк. Квартальные отчеты о деятельности польских союзов и товариществ на Волыни. – 1933 г. – 1934 г. – ДАВО, ф.46, оп. 9а, спр. 446, с. 1-114.
19. Obchod Swieta Niepodleglosci w ZPOK w Samach // Wołyń. – 1936. – 29 listopada. – S.9.
20. Udział ZPOK z Wolunia w uroczystosciach Wielenskich // Wołyń. – 1936. – 31 maja. – S. 5.
21. Przyjecie w ZPOK Znamienne przemowienie. Odpowiedz Pana ministra // Wołyń. – 1934. – 16 wrzesnia. – S. 3.
22. Swietlica kobiet ZPOK w Lucku // Wołyń. – 1936. – 12 kwietnia. – S.2.
23. Powszechna sluzba obywatelska kobiet // Gazeta Lwowska. – 1930. – 6 listopada. – S. 7.
24. Antysemityzm. Ludowika Wolska // Praca Obywatelska. – 1936. – 31 sierpnia. – S. 1-3.
25. ZPOK – naszemu zolnierzowi // Glos Wolynia. – 1939. – 2 wrzesnia. – S. 4.
26. Propaganda ogrodkow dzialkowych prez ZPOK // Wołyń. – 1934. – 11 kwietnia. – S. 4.

УДК 284.57

Є. Лебедюк

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕРКОВНОГО УСТРОЮ ОРГАНІЗАЦІ ЄХСС

Стаття присвячена аналізу становлення та еволюції формування церковного устрою євангельських християн святих сїонїстів. Зокрема зосереджується увага на структурі, нормах і правилах створення та існування організації п'ятидесятників-сїонїстів.

Ключові слова: євангельські християни святї сїонїсти, мурашківці, апостоли, дїякониси, храм-сїон, харизматична організація, авторитарно-апостольська організація, екстатична організація.

This article analyzes the formation and evolution of structure formation of the church of Evangelical Christians saints Zionists. In particular focuses on the structure, rules and regulations creation and existence of Pentecostal - Zionists.

Keywords: *evangelic christians saint zionists, myraskivci, apostles, deaconesses, temple-sion, charisma organization, authoritarian-apostolic organization, ecstatic organization.*

Постановка проблеми Землі Західної України, які перебували під владою Другої Речі Посполитої, стали у першій половині ХХ століття місцем появи та розповсюдження пізньопротестантських течій, особливо п'ятидесятництва, яке було представлено багатьма напрямками, зокрема це євангельські християни в душі апостольським, п'ятидесятники-сїонїсти, євангельські християни Церкви Бога, п'ятидесятники-суботники, бідашівці, момотюківці [14, с.45], а також євангельські християни святї сїонїсти (ЄХСС).

Актуальність дослідження обумовлюється потребою об'єктивного і неупередженого вивчення світоглядних основ та культури організації ЄХСС. **Завдання:** дослідити формування церковного устрою організації євангельських християн святих сїонїстів, що сприяло б відкиданню певних стереотипів у сприйнятті діяльності даної організації.

Рівень розробки проблеми. Аналіз наукових публікацій, які стосуються феномену організації мурашківців-сїонїстів дає підстави стверджувати, що історіографія з цього питання включає незначний обсяг матеріалів. Перш за все, це дослідження, написані науковцями у радянський період, які носять пропагандистський, «антисектантський характер». Тут варто відзначити статтю М. Медяника [13]. Серед публікацій наукового характеру варто відмітити дослідження Болеслава Камейші [10, 11]. Деякі аспекти культурної практики та організаційної структури організації розкривалися також в працях Ф.Федоренка, Ф.Гаркавенка, В.Любашенко [9, 12, 19]. По-друге, це дослідження сучасних українських істориків. Серед них слід відмітити публікації Р.Скакуна, у яких дається нарис сучасного мурашківського руху і звертається увага на його найхарактерніші особливості [17, 18]. По-третє, праці написані зарубіжними дослідниками. Так, діяльність та сучасним станом організації мурашківців зацікавила польська дослідниця Юстина Хмелевська [20]. Авторка висвітлює організацію життя, побуту й релігійного культу сїонїстів-мурашківців на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу: Організація євангельських християн святих сїонїстів виникає на початку 30-х років ХХ століття на ґрунті п'ятидесятництва. Її специфічні особливості у значній мірі пов'язані з церковним устроєм, у створенні якого мурашківці-сїонїсти, як і більшість п'ятидесятницьких церков, виробили свої норми, правила та структуру.

Прі виникненні подібних релігійних утворень, особливо значення приділяється лідерам-засновникам. Вони самоототожнюються з «високою місією», завдяки цьому ототоженню почувають себе обраними серед обраних, що виявляється в гіперактивній місіонерській діяльності, яка дає почуття особливого смислу, повноцінності життя. Духовний лідер «як лікар повинен лікувати хворих і цілювати словом Божим» [8, с.12].

І.Мурашко вважає, що «найбільша справа – бути служителем Христовим, бо він представляє Христове посольство на землі, ... він відкриває божественні плани людям, сповіщаючи вічне життя і закликаючи людей по Слово Божому. ... він є світлом і оком для людей.» [10, с. 99-100]. Крім того, проповідник має бути «непорочним перед Богом і бездоганим перед людьми» [10, с. 99].

Засновниками організації євангельських християн святих сїонїстів стали Іван Мурашко та Ольга Кирильчук.

Повернувшись на Батьківщину у 1925 році, І.Мурашко розгортає проповідницьку діяльність як баптист, а також «організує філію секти «Дослідники Святого Письма» на території Полісся та займається місіонерською діяльністю аж до кінця 1931 року. Як пояснював Мурашко: «Відчував у собі велику «палаючу» потребу повчання».[1, арк.137.] Це підштовхує І.Мурашка до створення власної організації. Як він сам гздує: «не бажаючи бути тільки наглядачем за справами філії секти «Дослідники Святого Письма», я вирішив організувати свій Храм – Церкву Божу, вивчаючи духовних проповідників. Керував навчаннями та більше навчався сам».[1, арк.137.]

В той же час на Поліссі пропонували ідеї п'ятидесятництва Ольга Кирильчук разом зі своєю помічницею «Сарою». Їх проповіді швидше доходили до серце слухачів. Авторитет О.Кирильчук як проповідниці був значно вищим, ніж авторитети багатьох проповідників-чоловіків. Проте суспільство та офіційна церква сформували стійку думку, що духовними проповідниками повинні бути лише чоловіки. Призначення ж жінки – доглядати дітей і чоловіка; жінка не може бути і не має права пропагувати будь-що, тим паче «вчити» чоловіків.

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ковальова О. ДАВНЬОРУСЬКА ХРАМОВА АРХІТЕКТУРА І СИМВОЛІКА ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ	3
Жарська О. ЛУННИЦІ З ФОНДІВ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СЕМАНТИКА ЇХ ПОХОДЖЕННЯ	5
Кузьма Т. ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ТА БЛАГОДІЙНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	8
Петрик В. ВІД ГОРОДА ДО МІСТА - ТРАНСФОРМАЦІЯ УРБАНІСТИЧНОЇ СТРУКТУРИ МІСТ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (КОРОЛІВСТВА РУСИ) У XIII-XIV ст.	11
Блануца А. УКРАЇНСЬКІ КНЯЗІВСЬКО-ШЛЯХЕТСЬКІ РОДИ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ «УКРАЇННИМИ» ПРИКОРДОННИМИ МІСТАМИ/ЗАМКАМИ У РАННІЙ НОВИЙ ЧАС	13
Альмес І. РУКОПИСНІ КНИГИ У КРЕХІВСЬКОМУ МОНАСТІРІ В XVII-XVIII ст. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРНИХ ОПИСІВ)	16
Островська Ю. ЦЕРКОВНЕ БУДІВНИЦТВО ПІД ПАТРОНАТОМ ІВАНА СТЕПАНОВИЧА МАЗЕПИ	19
Синяк І. ПРИКОРДОННІ «ЛЮБ'ЯЗНОСТІ». ЕТЮДИ З ІСТОРІЇ ЗАПОРОЗЬКО-ПОЛЬСЬКИХ СТОСУНКІВ ДОБИ НОВОЇ СІЧІ (1734 – 1775) (ДЕКІЛЬКА ДОКУМЕНТІВ З ГОЛОВНОГО АРХІВУ ДАВНІХ АКТІВ У ВАРШАВІ)	20
Рудянин І. РОЗВИТОК ОСВІТИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ, ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА (1772-1914 рр.)	25
Шеретюк Р. ЕТНОКУЛЬТУРНА АСИМІЛЯЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ НАПРЯМІВ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ (1825-1839 рр.)	27
Самчук Т. ВИКЛАДАННЯ ТАНЦІВ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА (1834-1859)	30
Парфенюк Л. ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЯК ДОСЛІДНИК ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ	34
Стоколос Н. НИЩЕННЯ КУЛЬТУ СВЯТОГО ЙОСАФАТА НА ТЕРЕНАХ ХОЛМЩИНИ І ПІВДЕННОГО ПІДЛЯШШЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX ст.): ЧИННИКИ, ОСНОВНІ ВІХИ, НАСЛІДКИ	36
Марек М. ЛЕМКІВЩИНА - ПРОБУДЖЕННЯ, КОНФЛІКТ, НЕВІДОМЕ МАЙБУТНЄ	38
Березняк Я. ДІЯЛЬНІСТЬ КІНСЬКИХ ЗЕМСЬКИХ ПУНКТИВ В ТАВРІЙСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX ст.)	40
Зюбровський А. ХЛІБНА ЛОПАТА, КОЦЮБА, ПОМЕЛО: ЇХ ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ОБРЯДОВІ ФУНКЦІЇ В НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ ПОВСЯКДЕННЯ УКРАЇНЦІВ КІНЦЯ XIX – СЕРЕДИНИ XX ст.	41
Брязкало Т. ПІДОПЛІЧКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ (1905–1975): ЖИТТЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ (ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	43
Шавлинский Н. ПРЕДУСЛОВИЯ СОЗДАНИЯ БЕЛОРУССКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ОДЕССЕ И ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В КОНЦЕ 1917 - НАЧАЛЕ 1918 гг.	46
Левчук І. ВЕКТОРИ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД «ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК»	47
Лебедюк Є. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕРКОВНОГО УСТРОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ЄХСС	50
Безмертний А. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КУПЦІВ ІЗ УКРАЇНСЬКОЮ КООПЕРАЦІЄЮ У 1920-х-1930-х рр. XX ст.	52
Павлюк Я. ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНЦІВ ПІСЛЯ 1921 р.	54

Гуменюк О. ЕВОЛЮЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА СРСР ПРО ШЛЮБ ТА СІМ'Ю: УКРАЇНСЬКА СКЛАДОВА	55
Білан С. РЕПРЕСІЇ СТАЛІНСЬКОГО РЕЖИМУ ПРОТИ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ	57
Каплюк О. ЗАКАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ В СРСР В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	59
Карпуніна Т. АГІТАЦІЙНА ТА АНТИРЕЛІГІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	62
Костишин Е. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НАПЕРЕДОДНІ ПЕРЕБУДОВИ	67
Галішевський В. ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ М. БРАЙЧЕВСЬКОГО У 1991 – 2001 рр.	70
Дубей В. ОСНОВНІ ВІХИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ (1991-2010 рр.)	73
Ліннік Ю. ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ПРАВОСЛАВ'Я: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ	75
Яроцький П. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ КАТОЛИЦИЗМУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	79
Гайдай О. ЗА КРОК ДО «ЛЕНІНОПАДУ»: ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ ДО КОМУНІСТИЧНИХ ПАМ'ЯТНИКІВ В 2013 р.	82
Пержун В. СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: ФАКТОРИ ЗБЕРЕЖЕННЯ, АКТУАЛЬНІСТЬ ІСНУВАННЯ, СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕВАГИ	86
Радецька А. PROCES ROZWOJU FEMINIZMU W NIEPODLEGLEJ UKRAINIE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SFERY AKTYWIZMU OBYWATELSKIEGO I ŚRODOWISKA AKADEMICKIEGO	88
Самотіс Я. АТРИБУТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ У ВЕСНЯНІЙ ОБРЯДОВСТІ УКРАЇНЦІВ: СИМВОЛІЧНІ ФУНКЦІЇ ТА ЇХ ЛОКАЛЬНА СПЕЦИФІКА	89
Урбан М. KRZYTKA HEROICZNEGO OBRAZU STEPANA BANDERY WE WSPÓŁCZESNEJ PUBLICYSTYCE UKRAIŃSKIEJ	93
Мишков В. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЛОКРИНИЦЬКОЇ ІЄРАРХІЇ СТАРООБРЯДЦІВ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	96
Шугасва Л. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ АНТИТРИНІТАРИЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	97
Двойнінова О., Кушпетюк О. ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНЦІВ ПОРТУГАЛІЇ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	99
Ворон Оксана ПРОПОВІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РКЦ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ «НОВОЇ СВАНГЕЛІЗАЦІЇ»	101
Докаш В. РЕЛІГІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН ТА ІНТЕГРАТОР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	104
Рудик О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРІПЛЕНИХ РАЙОНІВ УКРАЇНИ	107
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Пословська А. АРХЕОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА У ВИВЧЕННІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА ВОЛИНИ ДАВНЬБОРУСЬКОГО ЧАСУ	110
Баланович В. СВИНЦЕВІ ПЛОМБИ ДОРОГОЧИНСЬКОГО ТИПУ З ПЕРЕСОПНИЦІ	112
Терський С. ЛІТОПИСНА ПЕРЕСОПНИЦЯ У СИСТЕМІ МІСТ СХІДНОЇ ВОЛИНИ ОРДИНСЬКОГО ПЕРІОДУ (середина XIII–XIV ст.)	116
Ващук Д. ДО ПИТАННЯ ВОЛОДІННЯ ЗАМКОМ РІВНЕ РОДИНОЮ ОСТРОЗЬКИХ У СЕРЕДИНІ XVI ст.	121

Серебрякова О. МАНТИЧНІ ДІЇ З КІЛКАМИ В ОБРЯДОВІЙ ПРАКТИЦІ ЖИТЕЛІВ ЧЕРКАЩИНИ	124
Кривенко А. АПОТРОПЕІЧНА СЕМАНТИКА ВОДОХРЕСНОЇ ОБРЯДОВОСТІ У ВОЛИНЯН (НА ОСНОВІ ПОЛЬОВИХ МАТЕРІАЛІВ З СОКАЛЬЩИНИ)	126
Мельничук Д. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ У ВОЛИНСЬКІЙ ЄПАРХІЇ (кінець XVIII-початок XX ст.)	128
Казначєєва Л. ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКИХ ГУБЕРНСЬКИХ ПРЕДВОДИТЕЛІВ ДВОРЯНСТВА	130
Трофімук-Кирилова Т. НАЙМ “ДОБРОВОЛЬЦІВ” ЯК СПОСІБ УХИЛЕННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ ГРОМАД ВІД ВИКОНАННЯ РЕКРУТСЬКОЇ ПОВИННОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ)	135
Чибирак С. ПАВЛО ЧУБИНСЬКИЙ І ВОЛИНЬ: ДО 175-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ	138
Абрамчук О. СТАНОВЛЕННЯ ДУБЕНСЬКОГО ФОРТУ	140
Мосієвич Ю. ІСТОРИЧНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.	141
Поніманська Т., Доброчинська В. З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (початок ХХ ст. – 1944 р.)	143
Федорчук С. ХМЕЛЯРСТВО НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921–1939 рр.)	148
Переходько Н. АПТЕЧНА МЕРЕЖА У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ (1921–1939 рр.): ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ	151
Іванов С. ОСВІТА НА ВОЛИНІ В РОКИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.)	154
Зек Б. УКРАЇНСЬКА ДОПОМІЖНА АДМІНІСТРАЦІЯ ЛУЦЬКА У РОКИ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ	157
Іценко О. ТРАГІЧНА ЗАГИБЕЛЬ ЕКЗАРХА АВТОНОМНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ АЛЕКСІЯ (ГРОМАДСЬКОГО)	160
Савчук П. РОЛЬ ПРОПАГАНДИ У БІЛЬШОВИЗАЦІЇ МАС У 1943-1945 рр.	163
Зиль В. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВИМІР БОРОТЬБИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ З НАЦІОНАЛІСТИЧНИМ ПІДПІЛЛЯМ НА ВОЛИНІ (1944-1950-ті рр.)	166
Сорочинська Т. СКЛАДОВІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ РІВНЕНЩИНИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ	168
Гілевич І. ОСНОВНІ ГОСПОДАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ПОЛІЩУКІВ У НАУКОВИХ СТУДІЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст.	170
Ларькіна Л. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ КОМІСІЯМИ СПРІЯННЯ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ У 60-80-ті рр. ХХ ст.	173
Чура О. РЕЛІГІЙНИЙ РЕНЕСАНС У ЛЬВОВІ НАПРИКІНЦІ 80-х ПОЧАТКУ 90-х рр. ХХ ст. У РЕЦЕПЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ВЛАДИ МІСТА	175
Чура В. ФІНАНСОВЕ СТАНОВИЩЕ РІВНЕНСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КПРС-КПУ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ НАПРИКІНЦІ 80 – ПОЧАТКУ 90-Х рр. ХХ ст.	177
Біляковський П. ЗАМОЧУВАННЯ ХРЕСТІВ У РИТУАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ ВИКЛИКАННЯ ДОЩУ (ЗА ПОЛЬОВИМИ МАТЕРІАЛАМИ З УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ)	180
Горошко Л. «ДОКИ ЩЕ НЕ РОЗСИПАЛАСЯ» (ОБРЯДОДІЇ З ВОДОЮ ПІД ЧАС НАРОДИН У ЧЕРКАСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ)	183
Немеєч В. ДЕРЕВЦЕ ЯК ПРЕДМЕТНО-СИМВОЛІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ВЕСІЛЬНОГО РИТУАЛУ: ВОЛИНСЬКО-ПОКУТСЬКІ ПАРАЛЕЛІ (НА МАТЕРІАЛАХ З РАДЕХІВСЬКОГО І БОГОРОДЧАНСЬКОГО РАЙОНІВ)	185

Булга І. ФОРМИ ПРАВОСЛАВНОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ВОЛИНИ: СПРОБА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ	186
Грипич С. ІСТОРИЧНЕ КРАСЗНАВСТВО ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)	189
ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Патяка О. ШТАНДАРТИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ: РИСИ ВОЄННО-САКРАЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ	192
Тимчук І. ХРИСТІЯНІЗАЦІЯ ВЕЛИКОГО НОВГОРОДА	194
Сосновая Л. АЛЕНОРА АКВИТАНСЬКА - ВИДАТНА ЧИ ТИПОВА КОРОЛЕВА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ?	197
Лашта В. ЗАВОЮВАННЯ ЄВРОПЕЙЦІВ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ	198
Лашта І. КОЛОНІЗАЦІЯ ПІВДЕННОЇ І ЦЕНТРАЛЬНОЇ АМЕРИКИ В XV –XVII ст.	199
Петраускас Р. МЕЖДУ ВІЛЬНЮСОМ И КИЕВОМ: ЛИТОВСКИЕ ВЕЛЬМОЖИ ВО ГЛАВЕ КИЕВСКОГО ВОЕВОДСТВА В XV– НАЧАЛЕ XVI вв.	200
Самчук І. ДУХОВНО-СУСПІЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА	204
Ціватий В. ДИПЛОМАТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ІНСТИТУТИ ДИПЛОМАТІЇ ДОБИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ (XVI-XVIII ст.): ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	205
Константинов В. ОТНОШЕНИЯ МОЛДАВИИ И РЕЧИПОСПОЛИТЫ ВО ВРЕМЕНА ПЕРВОГО ГОСПОДАРСТВА ШТЕФАНА ТОМШЫ II (1611-1616)	208
Малов А. НЕВЕЛЬСКОЕ «СИДЕНИЕ» 1613–1619 гг.	210
Плюта Н. РОЗВИТОК КОЛОНІАЛЬНОЇ ІДЕЇ У ФРАНЦІЇ В НОВИЙ ЧАС	220
Зелена В. ЖІНОЧА ОСВІТА В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ІНІЦІАТИВА ДЕРЖАВИ ЧИ СУСПІЛЬСТВА?	223
Герштун А. ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ АНГЛО – БУРСЬКОЇ ВІЙНИ 1899-1902 рр.	225
Кондратюк М. Т. Г. МАСАРИК ЯК ВИРАЗНИК ІДЕОЛОГІЇ ЧЕСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВИ, ЦЕРКВИ ТА ШКОЛИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.	228
Гнідик І. ПОЧАТКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄПІСКОПА СОТЕРА ОРТИНСЬКОГО У США	230
Вавуліч В. РОСІЙСЬКО-СЕРБСЬКА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1915 рр.)	233
Богалейша С. ПРОЕКТИ СОЗДАНИЯ БЕЛОРУССКО-ЛИТОВСКОГО ГОСУДАРСТВА ВО ВРЕМЯ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	235
Кукса О. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В БІЛОРУСІЇ ТА В УКРАЇНІ В 1917-1920 рр.	237
Глібіщук М. ВІДДІЛ ПРОПАГАНДИ ПРИ УРЯДІ А. ДЕНІКІНА	238
Карповець Ю. ПРОБЛЕМА ДИТИНСТВА І МАТЕРИНСТВА В БЛОКАДНОМУ ЛЕНІНГРАДІ	240
Ворон О. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	242
Віруцька С. ЯНОШ КАДАР І ЧЕХОСЛОВАЦЬКА КРИЗА 1968 РОКУ	245
Постоловський Р. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПЕРІОДУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» У ПОГЛЯДАХ ЧЕСТМІРА ЦІСАРЖА	247

Яковлєва Д. ХАРАКТЕР ТА ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В ІРАНІ 1978-1979 рр.	249
Покляцька В. ДРУГА ХОЛОДНА ВІЙНА: ЗАГОСТРЕННЯ РАДЯНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ (1979-1985 рр.)	251
Пилипенко В. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СРСР ЩОДО ІРАНУ В МЕЖАХ ІНІЦІАТИВ ООН, 1979 – 1989 рр.	254
Янчук О. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ПОЛЬЩІ ЗА “КРУГЛИМ СТОЛОМ”. ДО 25-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ ОБ’ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ В ПОЛЬЩІ	256
Галушка-Адайкін А. КРИЗА РЕЖИМУ «НОВОГО ПОРЯДКУ» В РЕСПУБЛІЦІ ІНДОНЕЗІЯ	258
Грубінко А. ПЕРІОДИ І ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО СПІЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ І БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЄС (1990-2014 рр.)	261
Грицай С. ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ (1991 - 2011 рр.)	264
Андрощук І. ЧЕХІЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	267
Вавринюк А. DEMOGRAFIA WYBRANYCH PAŃSTW ŚWIATA JAKO INTERDYSCYPLINARNY OBSZAR BADAŃ	268

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Конопка В. ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА ХЛІБОРОБСЬКИХ МОТИВІВ У КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ	272
Хромова І. ЗНАКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В НУМІЗМАТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ	275
Крайнік Ю. УНІВЕРСАЛИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО XVII ст.	278
Шамсутдинова-Лебедюк Т. СІМЕЙНО-ШЛЮБНІ ВІДНОСИНИ В ІСЛАМІ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ	280
Гончар О. ВПЛИВ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА НА СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ДМИТРА БАГАЛІЯ	283
Бойко Ю. ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРАЦЬ ПРИСВЯЧЕНИХ ЖИТТЮ І ДІЯЛЬНОСТІ ЄВГЕНА ЧИКАЛЕНКА	285
Кравчук О. ПРОБЛЕМА РЕАБІЛІТАЦІЇ ОБРАЗУ Г. РАСПУТІНА В ПОСТРАДЯНСЬКІЙ РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	289
Михальчук Р. ГОЛОКОСТ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	291
Білоус Н. «ПАКТ МОЛОТОВА-РІББЕНТРОПА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ»	295
Сипко Б. ФРАНЦУЗЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО МУСУЛЬМАНСЬКУ СПІЛЬНОТУ П’ЯТОЇ РЕСПУБЛІКИ	296
Мартинчук І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	299
Корнієнко Н. УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО ВПЛИВ «РОСІЙСЬКОГО ФАКТОРУ» НА ПОЛІТИКУ США ЩОДО УКРАЇНИ у 2009-2012 рр.	302

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Давидюк Р. ОСТАРБАЙТЕРИ З РІВНЕНЩИНИ: МІЖ ДВОМА ТОТАЛІТАРНИМИ РЕЖИМАМИ	305
--	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	307
------------------------------------	-----

ЗМІСТ	309
--------------------	-----

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки РДГУ

Випуск 25

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів,
цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть
автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники.
Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання
Валерій Шеретюк

Комп'ютерна верстка
Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк

Обкладинка
Григорій Волохов

Підписано до друку 1.12.2014 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 65,1. Замовлення №164/1. Наклад 300

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
0362-24-45-09; 068-025-067-4;
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Княгині Ольги, 8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. – Рівне: О. Зень, 2014. – 313 с.

ISBN 978-617-601-107-1